

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งทุกชนิด ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยอายุรกรรม ศัลยกรรม นรีเวชกรรม หู คอ จมูก พิเศษทั่วไป หน่วยรังสีรักษา และคลินิกระงับปวดและฝังเข็ม ของโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ จำนวน 100 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2546 ถึง มีนาคม 2547 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 การปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาของผู้ป่วยมะเร็งในแต่ละวิธี ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับความปวดและการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาของผู้ป่วยมะเร็ง ส่วนที่ 4 ทัศนคติเกี่ยวกับความปวดและการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาของผู้ป่วยมะเร็ง และส่วนที่ 5 เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาของผู้ป่วยมะเร็ง ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ ในส่วนของแบบสอบถามส่วนที่ 2 โดยใช้สูตร K-R 20 ได้ค่าความเที่ยง 0.72 และส่วนที่ 3 และ 4 โดยใช้สูตรครอนบาช แอลฟา ได้ค่าความเที่ยง 0.76 และ 0.71 ตามลำดับ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัย 2 คน ซึ่งได้พูดคุยทำความเข้าใจกับแบบสอบถาม และสังเกตการถามจากสถานการณ์จริง และผู้วิจัยจะคอยติดตามปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ นำแบบสอบถามที่ได้มาป้อนข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยสถิติ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (χ^2) และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) และจัดกลุ่มค่าอย่างง่ายในสวนเหตุผลในการเลือกปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาแต่ละวิธี

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา 4 วิธี (3 อันดับแรก) เรียงตามลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ 1) การเบี่ยงเบนความสนใจ 2) การสัมผัส 3) การผ่อนคลาย และ 4) การนวด
2. ระดับการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาการปฏิบัติรายด้าน พบว่าการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดในแต่ละวิธีมีการปฏิบัติในระดับปานกลางเช่นกัน ยกเว้นการปฏิบัติสมาธิ การประคบความร้อน และการประคบความเย็น ซึ่งมีการปฏิบัติในระดับต่ำ
3. ความรู้โดยทั่วไปเกี่ยวกับความปวดและการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในแต่ละวิธีโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาความรู้รายด้าน พบว่าการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดในแต่ละวิธีมีการปฏิบัติในระดับสูงเช่นกัน ยกเว้นการประคบความร้อน/ความเย็น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ในระดับปานกลาง
4. ทักษะคติเกี่ยวกับความปวดและการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในแต่ละวิธีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาทักษะคิตรายด้านพบว่า การเบี่ยงเบนความสนใจ การประคบความร้อน/ความเย็น และการผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะคติในระดับสูง (มีทักษะคติทางบวก) ส่วนการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาวิธีอื่น ๆ ที่เหลือมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะคติในระดับปานกลาง
5. ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการประคบความเย็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
6. ทักษะคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ดนตรี การนวด การสัมผัส การเบี่ยงเบนความสนใจ การประคบความเย็น และการปฏิบัติสมาธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการประคบความร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
7. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลบางประการของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการนวด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เพศมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการสัมผัส การผ่อนคลาย และการประคบความร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนระดับการศึกษาและประสบการณ์การจัดการกับความปวดไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในแต่ละวิธี
8. เหตุผลที่มีส่วนทำให้บุคคลเลือกปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา 3 อันดับแรก ได้แก่ วิธีดังกล่าวสามารถปฏิบัติได้เอง และปฏิบัติได้ง่าย เสียค่าใช้จ่ายน้อย เคยปฏิบัติ

แล้วได้ผลในการบรรเทาความปวด มีความเชื่อว่าจะได้ผลในการบรรเทาความปวด ผลข้างเคียงจากการปฏิบัติน้อย และสมาชิกในครอบครัวส่งเสริมให้มีการปฏิบัติวิธีนี้

จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ควรส่งเสริมการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งที่มีความปวดเพื่อเสริมการบรรเทาความปวดจากการใช้ยา โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติให้นำไปใช้ได้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ป่วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยมีการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยามากขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ข้อจำกัดเรื่องเครื่องมือ เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่มีการสร้างใหม่ จำนวนข้อคำถามในแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ และทัศนคติ ในเรื่องการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาแต่ละวิธี อาจมีข้อคำถามจำนวนน้อยเกินไปที่จะใช้วัดความรู้ และทัศนคติให้มีความครอบคลุมเนื้อหาการปฏิบัติโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาแต่ละวิธี เพราะข้อคำถามที่เป็น single item จะทำให้ความครอบคลุมของเนื้อหา มีน้อยกว่าเครื่องมือที่เป็น multi item (Youngblut & Casper, 1993) แต่การสร้างข้อคำถามจำนวนมากพอเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาแต่ละวิธีให้ครบทุกวิธีนั้น อาจทำให้เกิดปัญหาในการสัมภาษณ์ได้ เพราะกลุ่มตัวอย่างจะเกิดการเบื่อหน่ายในการตอบคำถามจำนวนมาก

2. ข้อคำถามของเครื่องมือในบางข้ออาจมีความไม่ชัดเจนของข้อคำถาม และคำตอบ เช่น การใช้ดนตรีสามารถบรรเทาความปวดได้ดี แต่ในความเป็นจริงดนตรีสามารถบรรเทาความปวดได้ในระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ซึ่งคำถามที่ไม่ชัดเจนดังกล่าวมีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลได้ จึงควรมีการปรับเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์และนำไปศึกษาซ้ำ และในส่วนของแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการประคบความร้อนและความเย็นใช้ข้อคำถามรวมกัน แต่เมื่อนำมาสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติใช้การแยกถาม ดังนั้นเมื่อนำมาหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติวิธีดังกล่าวจึงอาจไม่สามารถบอกความสัมพันธ์ที่แท้จริงได้

3. จำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อย การที่จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในส่วยย่อยรายด้าน อาจไม่สามารถเป็นตัวแทนในการอ้างอิงถึงประชากรกลุ่มใหญ่ได้ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการการศึกษาเพิ่มเติมให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกรายมีประสบการณ์ในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา ซึ่งในจำนวนนี้ประสบผลสำเร็จบางครั้งและทุกครั้งในการบรรเทาความปวดร้อยละ 97 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติวิธีดังกล่าวร้อยละ 95 โดยปัจจัยสำคัญที่มีส่วนให้ผู้ป่วยมีการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา คือ การได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่นคิดเป็นร้อยละ 87.50 ดังนั้นบุคคลในครอบครัว ได้แก่ สามี/ภรรยา บุตรหลาน บุคคลใกล้ชิด หรือบุคลากรในทีมสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น จึงมีส่วนส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา ในทางปฏิบัติจึงไม่ควรมองข้ามความสำคัญของญาติ ให้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ส่วนบุคลากรในทีมสุขภาพ ก็ควรมีความรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา ในที่นี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติพยาบาล

1.1 ควรมีการอบรมให้บุคลากรในทีมสุขภาพมีความรู้ในการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา เพื่อให้บุคลากรในทีมสุขภาพมีความรู้ ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมให้ผู้ป่วยและญาติปฏิบัติอย่างแพร่หลาย

1.2 ในหอผู้ป่วยควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมแก่ผู้ป่วยและญาติได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา เช่น การผ่อนคลาย การฝึกสมาธิ เป็นต้น

1.3 ส่งเสริมการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา โดยการจัดบอร์ดวิธีการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติมีทางเลือกในการปฏิบัติ และจัดทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้แจกแก่บุคคลทั่วไป

2. ด้านการบริหาร

2.1 ผู้บริหารควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมแนวความคิดสุขภาพทางเลือกแบบผสมผสานร่วมกับการรักษาในแผนปัจจุบัน

2.2 ควรมีนโยบายจัดกลุ่มอาสาสมัครแกนนำการส่งเสริมการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยา

3. ด้านการศึกษา

3.1 หลักสูตรการศึกษาในทุกระดับควรมีการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติในการ

บรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาเพื่อปลุกฝังทัศนคติที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติเมื่อจบการศึกษาได้

3.2 ควรจัดให้มีการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่สนใจการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาตามความถนัดและความสนใจ และปฏิบัติด้วยตนเองและนำไปใช้ในคลินิกเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติและแนะนำผู้อื่นได้

4. ด้านการวิจัย

4.1 ส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาแต่ละวิธีมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอ้างอิงผลการวิจัยและสนับสนุนการนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง

4.2 งานวิจัยครั้งนี้ต้องการการศึกษาซ้ำในกลุ่มตัวอย่างทั้งที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลและในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ที่บ้าน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของสถานที่ในการปฏิบัติ

4.3 เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของการปฏิบัติการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ปฏิบัติวิธีดังกล่าวมาศึกษาถึงเหตุผลของการไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือผู้ป่วยต่อไป

จุดแข็งในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถซักถามข้อสงสัยได้ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ และสามารถตรวจสอบคำตอบที่ได้ว่าครบถ้วนหรือไม่ ถ้าไม่ครบถ้วนก็สามารถสอบถามในขณะนั้นได้ และสามารถสังเกตเห็นความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างได้ด้วย

จุดอ่อนในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับการปฏิบัติในการบรรเทาความปวดโดยวิธีที่ไม่ใช่ยาในแต่ละวิธี อาจไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ทุกวิธี และการเก็บกลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลมีข้อจำกัดในการนำไปอ้างอิงถึงประชากรที่ไม่ได้อยู่ในโรงพยาบาล